

Frida Celanders, förstelärare på Marbäcksskolan. Legitimerad lärare i svenska, matematik, NO och SO.

I mitt klassrum arbetar jag utifrån att alla elever ska vara aktiva och varje lektion använda och utveckla sina kommunikativa förmågor. När eleverna genomför en uppgift på egen hand ska de inte vara första gången de arbetar med en sådan uppgift. Eleverna möter först en liknande uppgift i helklassen, därefter parvis och sedan enskilt. När mina elever gick i årskurs 1 arbetade vi med ASL – att skriva sig till läsning. Metoden har gett en bra grundstruktur och medfört att eleverna ser det som en självklarhet att samarbeta och lära tillsammans.

Jag utgår oftast från skönlitteratur i min undervisning. Under hösten har vi läst och analyserat skönlitteratur med fokus på att skapa en modell för elevernas eget skrivande.

SOKRATISKA SAMTAL UTVECKLAR TEXTSAMTALET OCH ELEVERNAS TÄNKANDE

28 MAJ 2015

Jag inleder alla textsamtal med en löpeld i ringen för att alla elever direkt ska vara aktiva. Innan löpelden får eleverna diskutera parvis, kortskriva kring frågan jag ställt eller en kort tankepaus. Jag ställer öppna frågor som inte har ett "rätt" svar. Jag har använt "no-hands-up", mini-whiteboards och kortskrivning för att alla elever ska fortsätta vara aktiva under samtalet. Jag tycker att jag skriver bra frågor, de inbjuder till samtal och diskussion. Men ändå får jag inte eleverna att samtala med varandra och bygga vidare på varandras resonemang i den utsträckning som jag önskar – förrän nu. På Skolverkets Läs-och skrivportal läste jag om eftertänksam dialog och det metodiska angreppssättet sokratiska samtal.

I ett sokratiskt samtal tränar barnen sina kommunikativa förmågor, som att lyssna och förstå andra, uttrycka egna idéer och samarbeta med andra genom att bygga vidare på deras idéer. Forskning om sokratiska samtal visar att elevernas förmåga att läsa och analysera texter ökar när man har återkommande dialoger.

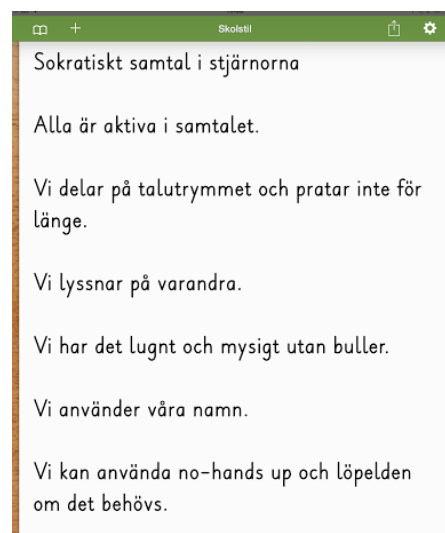
Lektionens inledning

Det sokratiska samtalet bygger på samspel och ingen fördelar ordet utan

barnen turas om att tala. Gruppen arbetar tillsammans mot ett mål och vid våra första samtal valde jag gruppmålet "Alla är aktiva" och lektionen inleddes med att vi diskuterade vilka samtalsregler vi behövde ha för att nå det målet. Eleverna sa till exempel att det var viktigt att dela på talutrymmet och att inte prata för länge. En elev föreslog att man kunde få tre "prat" var för att tiden skulle räcka till alla. Alla mina tre grupper tog upp att det var viktigt att lyssna noga för att kunna vara aktiv. De tyckte också det var viktigt att det var lugnt i klassrummet och att man pratade högt och tydligt så att alla kunde höra. Ann S. Pihlgren, fil. dr i pedagogik, skriver i *Sokratiska samtal i undervisningen* (2010) att det lönar sig att lägga ner mycket tid på att diskutera gruppmålet både före och efter samtalet eftersom det visat sig ge god effekt för samtalsklimatet i gruppen.

Att vara noggrann och tydlig med vilka regler som gäller för samtalet gör att det blir enklare för elever som inte upplever reglerna som självklara.

När vi var överens om samtalsreglerna berättade jag att fyra elever skulle vara observatörer i klassrummet. Observatörerna skulle inte delta i samtalet utan istället observera och skriva ner vad de hörde och såg. De skulle fokusera på

Exempel på samtalsregler

både vårt gruppmål "Alla är aktiva" och på vad man kunde hitta för budskap och viktiga idéer i samtalet.

Några av de första observatörerna var elever som annars tar stort ansvar för samtalet och ibland pratar utan att reflektera över att talutrymmet inte räcker till alla. Det var intressant att höra deras reflektioner efteråt och vid nästa samtal där de deltog märkte jag att de lyssnade mer på sina kamrater och inte ohejdbart tog för sig av det gemensamma talutrymmet. De invanda rollerna i grupperna förändrades därmed, några elever som i vanliga fall är försiktiga när de samtalar i större grupper överraskade mig positivt genom att ta ansvar och föra samtalet vidare. Att använda observatörer har flera fördelar. De elever som är observatörer blir medvetna om vad som krävs för att koncentrationen

ska bibehållas i gruppen samt att de tränar sin förmåga att lyssna, skriva för att minnas och muntligt redogöra för sina tankar efter samtalet. Det bidrar också till att samtalsgruppen blir mindre.

Det sokratiska samtalet

Det är viktigt att välja en bra text med intressanta dilemman och komplexa personer. En fantastisk bok att välja när man arbetar med de yngre eleverna är Sandvargen av Åsa Lind och en bok som mina tvåor älskade var Legenden om Sally Jones av Jakob Wegelius. Det är viktigt att arbeta med texten innan samtalet, helst ska den läsas flera gånger och om eleverna är äldre kan de anteckna frågor och tankar under genomläsningen. Anteckningarna kan användas som ett stöd i det sokratiska samtalet. Precis så förbereder även jag mig för samtalet.

Jag använde Detektivbyrån av Pär Sahlin och före samtalet hade vi arbetat med ord och uttryck i texten, högläst, parläst och barnen hade arbetat med att skriva svar på frågor som var på raden och till viss del mellan raderna. Texten var alltså välkänd.

Samtalsledarens roll är svår och innebär många ställningstagande under samtalets gång. De frågor jag förberett tog slut snabbt i en grupp, passade inte alls en annan grupps samtal och i den tredje gruppen ställde jag inte alla frågor utan barnen förde samtalet vidare utan mina frågor. Ann S. Pihlgren ger flera råd till samtalsledaren, det är bland annat att ställa frågor – inte ge svar. Samtalsledaren ska också ställa frågor som hen själv vill veta svaret på – inte frågor som den redan tror att

den vet svaret på. Samtalet ska i planeringen innehålla:

- Inledande, öppen fråga (ska knyta an till elevernas förförståelse)
- Analys/tolkning (svaren finns mellan raderna)
- Värderingsfråga (kopplar tillbaka till elevernas egna erfarenheter)
- Lektionens avslutning

Efter samtalet fick observatörerna återkoppla till gruppmålet och samtalets innehåll. Observatörerna skrev så här under ett samtal:

“Det är lite roligt när alla vill svara. Det är lite småprat när någon pratar. Det verkar var lite spring i benen till sist.”

“När en pratat är de som att de vet vem som ska prata. Det kommer idéer hela tiden när Frida har sagt nåt. Mycket skratt det är roligt att höra jätteroligt.”

“De sitter stilla och lyssnar bra på varandra. Tänker lite olika. Kommer ihåg mycket från texten. Alla får en chans att prata.”

När observatörerna fått delge gruppen sina observationer och tankar fick alla elever svara skriftligt på några frågor.

1. Hur gick det att lyssna och tala?
2. Hur gick det med vårt gruppmål? Alla är aktiva i samtalet
3. Vad lärde du dig av samtalet?

Min reflektion

När jag jämför sokratiska samtal med de textsamtal vi brukar ha finns det många likheter men även många skillnader. Barnen hade många idéer om hur vi skulle arbeta för att alla skulle bli aktiva. De var mycket koncentrerade under samtalet och tog ett stort ansvar för att alla skulle bli delaktiga. Barnen byggde vidare på varandras idéer i mycket större utsträckning än de brukar och förmågan att föra resonemang stod i fokus. Det var lärorikt att använda en ny metod. När jag introducerade det sokratiska samtalet för eleverna var de nyfikna och förvåntansfulla eftersom de skulle få vara med om något nytt, som inte ens jag hade testat innan. Vi var alla nybörjare och vi pratade om att vi får träna och bli bättre på det tillsammans. I ett sokratiskt samtal blir vi mer jämlika – det är inte jag som är mästaren och eleverna lärningar. Mästaren är gruppen och vi tänker högt och utvecklar vårt tänkande tillsammans.

Att diskutera:

- *Hur arbetar du för att få alla elever aktiva i samtal?*
- *Hur arbetar du för att utveckla samtalsklimatet i din undervisningsgrupp?*
- *I vilka andra sammanhang kan man använda sig av observatörer i klassrummet?*

FÖRSTELÄRARENS UPPDRAG I SVEDALA KOMMUN

En tjänst som förstelärare innebär ett stärkt uppdrag med ökade krav på att utveckla egen undervisning, att följa med i skolforskning, att sprida kunskap och vara aktiv i det kollegiala samtalet för att utmana och stödja kollegor. I uppdraget ingår att vara en förebild för kollegor och att aktivt bidra till att synliggöra och verka för undervisning i enlighet med kommunens utvecklingsarbete.

Förstelärarens klassrum ska vara öppet för lektionsbesök av förvaltning, rektor, kollegor, föräldrar och inbjudna gäster och denne förväntas ha ett öppet och kritiskt förhållningssätt till sin praktik. Förstelärare förväntas också regelbundet blogga om sin undervis-

ning på "Förstelärare bloggar". Bloggandet är en del av kommunens kvalitetssäkring och syftar till att synliggöra förstelärarens undervisning för kollegor, rektorer men även till att synliggöra Svedalas utvecklingsarbetet för utomstående.

Den som är förstelärare i Svedala:

- visar på ett medvetet förhållningssätt till undervisning
- arbetar utifrån det utvecklingsarbete som sker i kommunen
- förbättrar resultat genom ett formativt förhållningssätt
- vågar vara och agera som positiv förebild för kollegor
- kan kommunicera och beskriva sitt arbete

Försteläraren ska arbeta för att alla elever ska lyckas och utifrån en vetenskaplig grund.